

Av.Zühal S RKEC O LU DÖNMEZ
Av.Berfin KÖKALAN
Bestekar Sk. No-49/5 Kavaklıdere/ANKARA
Tel: 312 4661814; Fax :312 4269986

Yürütmenin Durdurulması Taleplidir.

DANI TAY BA KANLI INA

DOSYA NO: E.2023/

DAVACI : TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Ba kanlı 1
Karanfil Sk. No:28/12 Kızılay/ANKARA

VEK L : Av. Zühal S RKEC O LU DÖNMEZ

DAVALI : Tarım ve Orman Bakanlı 1
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, No: 161, 06800, Çankaya/ANKARA

Y. TAR H : 15/09/2023

KONUSU : Anayasaya aykırı olan **Tarım Kanununun 13.maddesinin** iptali için dosyanın itirazen Anayasa Mahkemesine gönderilmesi; Anayasaya ve dayanak kanuna aykırı olarak eksik düzenleme içeren 15/09/2023 tarih 32310 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlü e giren Sözle meli Üretimin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in öncelikle tümünün iptali; bu talebimiz kabul edilmedi i taktirde 4. Maddesinin 1.fıkrasının (a), (m), (ii), (r) ve (v) bentlerinin; 5.maddesinin 1., 2.,3.,6.,7.,8. ve 12.fıkrasının; 12.maddesinin 1.ve 2.fıkralarının; 13.maddesinin 2.fıkrasının yürütmesinin durdurulması ve iptali taleplerimizdir.

AÇIKLAMALAR VE PTAL NEDENLER

Dava konusu **Sözle meli Üretimin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik** 15/09/2023 tarihinde yürürlü e girmi tir. 5488 sayılı Tarım Kanununun 13.maddesine dayanılarak hazırlanan Yönetmelik; tarımsal üretim sözle melerinde yer alan tarafların haklarının korunması ve sorumluluklarının belirlenmesi için sözle menin taraflarında aranacak vasıflar, sözle meye konu ürünün teslim ve tesellüm ko ulları, fiyat ve miktardaki de i im oranları, aynı ve nakdi avansın sınırları ve kapsamı ile tarımsal üretim sözle mesine ili kin di er hükümleri kapsamaktadır.

Yönetmelik bir bütün halinde de erlendirildi inde eksik ve çeli kili düzenlemeler içermekte, bu yönüyle uygulamada sorunlara yol açaca ı görülmektedir. Bu nedenle dava dilekçemizde iptal gerekçeleri bütünsel yer almaktadır.

1-) Yönetmelik, Anayasanın 45.maddesine aykırıdır, Anayasaya göre, devlet, *tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla u ra anların i letme araç ve gereçlerinin ve di er girdilerinin sa lanmasını kolayla tırır.*

Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin de erlendirilmesi ve gerçek de erlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır. Oysa dava konusu Yönetmelik ile dayana 1 Tarım Kanunu üreticiyi koruyucu hükümler içermemektedir. Çiftçi örgütlenmesi sa lanmadan bir anlamda çiftçinin kurumsalla ması sa lanmadan yapılan sözleşme rasyonel de ildir. Sözleşmeli üretimin üretici muhatabı küçük ve orta büyüklükte aile i letmeleri oldu unda sözleşmenin e itler arasında olmasını sa lamak gereklidir. Bunun için temel ko ulları unlardır:

- Sözleşmeli tarımsal üretim, mutlak olarak ürün alım garantisi sa lamalıdır.

- Üretimin finansmanı kaabiliyetinden yoksun çiftçilerin e itler arası sözleşme yapabilme olanakları olmayacaktır. Girdi finansmanını sa layan taraf çiftçileri kendi tarlalarında tarımsal ucuz i gücü konumuna dü ürmektedir. Bu durumdaki çiftçiler için Kamu finansmanı ile finansal açıdan güçlendirilece i ko ullar sa lanmadan e itler arası sözleşme yapılamaz.

- Sözleşmede üreticiye pozitif ayrımcılık sa layacak, cayma hakkı gibi, koruyucu önlemler içeren tip maddeler eklenmelidir.

- Örgütlenmemi küçük ve orta büyüklükte aile i letmeleri ile sözleşmeli üretim anla maları yapımı kapsam dı nda tutularak izin verilmemelidir. Böylece çiftçilerin orta ı oldu u profesyonel personel çalış tıran veya uzmanla mı yönetici çiftçilerin yönetti i çiftçi örgütleri ile sözleşmeler yapılmasını sa layarak çiftçilerin karma ık sözleşme süreçleri ile üretime odaklanmaları engellenmemi olacaktır.

- Aracıların tarımsal üretim sözleşmesi yapmalarına izin verilmemeli, tüketici fiyatlarının içinde önemli yer tutan aracı karları böylece engellenecektir. Hal esnafı, perakendeciler ve tarım ürünlerini hammadde olarak kullanan tarımsal sanayi dı nda tarımsal üretim sözleşmelerine izin verilmemelidir. Aksi durum küçük ve orta ölçekli çiftçilerin sözleşme i verenleri tarafından sömürülmesine yol açacaktır.

- Esas olarak örgütlü çiftçilerin kurumsal yapıları içinde ürün i leme tesisleri kurulmasını sa layarak, kendi örgütü ile sözleşmesi esas alınmalıdır. 5 Nisan 2023 tarih ve 32154 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 7442 sayılı “Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda De i iklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 5488 sayılı Tarım Kanunu`nda önemli de i iklikler yapıldı. 7442 sayılı Torba Yasada; Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tarımsal üretim planlaması yapılması, Bakanlıkça belirlenen bitkisel üretim, hayvancılık ve su ürünleri ürün veya ürün gruplarının üretimine ba lanmadan önce Bakanlık’tan üretim için izin alma zorunlulu u, Bakanlık tarafından belirlenen ürünlerin sözleşmeli üretiminin zorunlu hale getirilmesi, istenilen ürünü ekmeyene yönelik kademeli cezai yaptırımlar uygulanması, sözleşmeli üretimde anla mazlıklarda dava öncesi zorunlu arabuluculuk sistemine geçilmesi, ekilmeyen arazilerin Bakanlıkça kiraya verilmesi, çiftçiler için mevcut Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) yanında Bakanlıkça belirlenen di er kayıt sistemlerinin de esas alınması gibi düzenlemeler yer aldı.

5488 sayılı Yasada de i iklik yapan 7442 sayılı Yasa hükümleri gere i, tarımsal üretimde sözleşme ko ullarının belirlenmesi yanında, olu acak ihtilaflarda yürütülecek hukuki sürece ili kin düzenlemelere yer verildi. 7442 sayılı Yasanın 3. maddesi ile de i tirilen 5488 sayılı Tarım Kanunu’nun 13. Maddesi öyledir:

Madde 13 - Bakanlık, tarım sektöründe sözleşmeli üretimin geli tirilmesi ve yaygınla tırılması için gerekli düzenlemeleri yapar. Sözleşmeli üretimi özendirmek üzere üreticilere, bu Kanunla belirtilen desteklerin verilmesinde öncelik tanınır.

Sözleşmeli üretim a a ıdaki usul ve esaslar çerçevesinde yürütülür:

a) Sözleşmede yer alan tarafların haklarının korunması ve sorumluluklarının belirlenmesi için sözleşmenin taraflarında aranacak vasıflar, sözleşmeye konu ürünün teslim ve teslim ko ulları, fiyat ve miktardaki de i im oranları, aynı ve nakdi avansın sınırları ile kapsamı ve benzer hususların da içerisinde oldu u sözleşme genel artları tarımsal faaliyet alanlarına göre Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

b) Sözle meli üretimde irade serbestisi esastır. Ancak salgın hastalıklar, tarım ürünleri ticaretinde ya anan geli meler kar ısında arz güvenli inin sa lanması, tarımsal üretimin iç veya dı talebe uygun olarak ayarlanması veya bitki ve hayvan sa lı ının korunması amacıyla, ihtiyaç halinde Bakanlık tarafından belirlenen ürün veya ürün grupları bu madde kapsamında sözle meli olarak üretilir.

c) Bakanlık, sözle meli üretimin geli tirilmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi amacıyla sözle menin taraflarını ve kapsamını içeren kayıt sistemleri olu turur ve sözle meler bu kayıt sistemleri kullanılmak suretiyle de düzenlenebilir.

ç) Tarımsal üretim sözle mesine tabi ürünlere veya üretim varlıklarına sigorta yaptırılması zorunludur. Bakanlık sözle menin tarafı olan ki iler için de ilave sigortaların yaptırılması artını getirebilir.

d) Tarımsal üretim sözle melerinde belirtilen mücbir sebepler haricinde sözle me kapsamında üretilen ürünün alımından veya satımından vazgeçen üretici ya da alıcılar için ceza ko ulu belirlenir. Ceza ko ulu, alımından ya da satımından kaçınılan ürün miktarının sözle medeki bedelinin yüzde yirmisinden az ve yüzde ellisinden fazla olamaz. Et ve Süt Kurumunun taraf oldu u sözle melerde üretici için ceza ko ulu bu bentte yer alan alt sınırdan daha az olarak belirlenebilir veya ceza ko uluna yer verilmeyebilir.

e) Tarımsal üretim sözle mesinden do an davalarda arabulucuya ba vurulmu olması dava artıdır. Bu uyu mazlıklarda sözle meli üretim konusunda uzmanlık e itimi almı olan arabulucular; bu e itimi alanların bulunmaması durumunda di er arabulucular görevlendirilir. Arabulucu, yapılan ba vuruyu görevlendirildi i tarihten itibaren iki hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla bir hafta uzatılabilir. Bu bendin uygulanmasına ili kin hususlar Tarım ve Orman Bakanlı ının görü ü alınarak Adalet Bakanlı ınca çıkarılan yönetmelikte belirlenir.

f) Tarımsal üretim sözle mesinden do an davalarda basit yargılama usulü uygulanır ve bu davalar ivedi olarak görülür. Bu sözle meden do an davalar ile icra takiplerinde üretici, yapılacak tüm yargılama ve icra takip giderlerinden geçici olarak muaf tutulur. Dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderler Devlet tarafından avans olarak ödenir. Ertelenen tüm giderler ile Devletçe ödenen avanslar dava ve takip sonunda haksız çıkan taraftan tahsil olunur.”

5488 sayılı Tarım Kanunu'nun geçici madde ekleyen öyledir.

7442 sayılı Yasanın 5. Maddesi ile getirilen Geçici madde 5- Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasına eklenecek dava artı olarak arabuluculu a ili kin hükümleri, 1/9/2023 tarihinden sonra açılacak davalarda uygulanır.”

Uygulamayı düzenleyecek usul ve esasların Tarım ve Orman Bakanlı ı'nca belirlenmesi gerekirken, Adalet Bakanlı ı'nca “Tarımsal Üretim Sözle mesinden Do an Hukuk Uyu mazlıklarına *li kin Arabuluculuk Yönetmeli i*”, 1 Eylül 2023 tarih ve 32296 sayılı Resmi Gazete`de yayımlanmı tır.

Yasa de i ikli i ve Yönetmelikle tarımsal üretim sözle mesinden do an davalarda arabulucuya ba vurulmu olması dava artı olarak getirilmis tir. Tarımda sözle meli üretim modelinde olu an anla mazlıklarda arabulucuk yöntemiyle ihtilafların yargıya gelmeden önce yargı yükünün hafifletilmesi amaçlanmaktadır. Bu a amada Adalet Bakanlı ı Arabulucuk Daire Ba kanlı ı'nda tarımsal üretim sözle mesine yönelik uzmanlara yönelik gerekli e itimin ivedilikle verilmesi gerekir. Bu e itim a amalarında uzman ziraat mühendislerinin e itici olarak yer alması gerekir. Bitkisel ve hayvansal ürünlerdeki üretim çe itlili ini göz önünde bulundurarak Tarımsal Üretim Sözle mesinden do an hukuk uyu mazlıklarının arabuluculuk süreçlerinde ilgili **arabulucunun yanında konu uzmanı Ziraat Mühendisi bulundurulması da zorunlu olmalıdır.**

2-) Ülkemizde sözle meli tarımsal üretim uygulamasına yönelik mevzuat eski de ildir. Dava konusu yeni Yönetmelik ile 26.04.2008 tarihli ve 26858 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan

Sözle meli Üretim ile İlgili Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

7442 sayılı Yasanın 3. maddesinin a) bendine göre; Sözle mede yer alan tarafların haklarının korunması ve sorumluluklarının belirlenmesi için sözle menin taraflarında aranacak vasıflar, sözle meye konu ürünün teslim ve teslim ko ulları, fiyat ve miktardaki de i im oranları, aynı ve nakdi avansın sınırları ile kapsamı ve benzer hususların da içerisinde oldu u sözle me genel artları tarımsal faaliyet alanlarına göre Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Dava konusu Yönetmeli in Kapsam ba lıklı 2.maddesinin 1.fıkrasına göre; Bu Yönetmelik, tarımsal üretim sözle melerinde yer alan tarafların haklarının korunması ve sorumluluklarının belirlenmesi için sözle menin taraflarında aranacak vasıflar, sözle meye konu ürünün teslim ve teslim ko ulları, fiyat ve miktardaki de i im oranları, aynı ve nakdi avansın sınırları ve kapsamı ile tarımsal üretim sözle mesine ili kin di er hükümleri kapsar.

Yasada belirtilen hükümlerden “**sözle meye konu ürünün teslim ve teslim ko ulları, fiyat ve miktardaki de i im oranları, aynı ve nakdi avansın sınırları ve kapsamı**”, Yönetmelik kapsamında yazılrsa da Yönetmelik içinde düzenlenmemi tir.

3-) Yönetmeli in “Tanımlar ve kısaltmalar” ba lıklı 4. maddesinin a) bendinde “Alıcı” tanımlanmış tir. Tarım kendine özgü bir alandır. Her türlü alıcıya açık bir sözle meli tarım modeli bir çok riski beraberinde getirir ve sürdürülemez. Yönetmelikle alıcı tanımına bir sınırlama getirilmemi ve standartta ba lanmamı tir. Bu durum parası olan herkesin çiftçilerle sözle me yapıp aracı karları elde etmesine ürün fiyatlarının artmasına yol açacaktır. Sektörel disiplin ifade etmesi gerekirken finansal bir bakı açısı ile içeriklendirilen alıcı kavramı verimlili in ve üretimin artırılması, halkın gıda güvenli i ve güvencesinin sa lanmasından çok ticareti öne çıkarmaktadır.

Yönetmeli in “Tanımlar ve kısaltmalar” ba lıklı 4. maddesinin m) bendinde “Proje” tanımlanmış tir. Tanım, su ürünleriyle kısıtlı olup, bitkisel ve hayvansal üretim projelerini kapsamaması önemli bir eksiklik tir.

Yönetmeli in “Tanımlar ve kısaltmalar” ba lıklı 4. maddesinin ü) bendinde “Tarımsal amaçlı örgüt” tanımlanmış tir. Sözle meli üretim, üretimin ba langıcından ürün teslimatına kadar tüm a amaların firmalarca belirlenen artlar çerçevesinde organize edildi i bir üretim biçimidir. Bu yönüyle firmalar i veren, çiftçiler ise ücretli konumundadır. Dolayısıyla sözle melerin ücret sözle melerine dönü mesi söz konusudur. Bu durumda **Tarım Sendikaları ve Çiftçi Sendikalarının da tarımsal amaçlı örgütler içinde yer alması gerekir.**

Yönetmeli in “Tanımlar ve kısaltmalar” ba lıklı 4. maddesinin v) bendinde “Üretici” tanımlanmış tir. **Mevcut haliyle tanımda bir standart ölçüt yoktur. Tanıma göre herkes üretici olarak kabul edilebilir.** ÇKS kaydı veya İçer Tarım Müdürlü ünçe tarımsal üretici oldu una dair belgesi bulunan gibi bir tanımlama ve standart olu turulmalıdır.

4-) a-Yönetmeli in Genel esaslar ba lıklı 5. maddesinin 3. fıkrasına göre; taraflar, tarımsal üretim sözle mesini Bakanlı in belirledi i tip sözle me örneklerine uygun olarak düzenler. **Yönetmeli in esasını olu turan tarımsal üretim sözle melerinde yer alan tarafların haklarının korunması ve sorumluluklarının belirlenmesi için Tip Sözle melerin Bakanlıkça hazırlanan Yönetmeli in eki olması gerekirdi. Ancak dava konusu Yönetmelikte herkese açık olması gereken**

Tip Sözle melere yer verilmemi tir.

Yönetmeli in “Tereddütlerin giderilmesi” ba lıklı 14. maddesinin 1) fıkrasına göre; Bu Yönetmeli in uygulanmasında do abilecek tereddütleri gidermeye Bakanlık yetkilidir.

Anılan hüküm, dava konusu olabilecek anla mazlıklarda dava artı olarak getirilen arabuluculuk sistemi ile çeli kiler yaratabilecektir.

Öncelikle, Yönetmelik bu yönüyle düzenlemede “eksik düzenleme” içermekte olup, normlar hiyerar isi ba layıcılı ı ba lamında Yönetmeli in tümüyle iptal edilmesi gerekmektedir.

b-Yönetmeli in Genel esaslar ba lık 5. maddesinin 1. fıkrası öyledir. “Sözle meli üretimde irade serbestisi esastır. Ancak salgın hastalıklar, tarım ürünleri ticaretinde ya anan geli meler kar ısında arz güvenli inin sa lanması, tarımsal üretimin iç veya dı talebe uygun olarak ayarlanması veya bitki ve hayvan sa lı mın korunması amacıyla, ihtiyaç halinde Bakanlık tarafından belirlenen ürün veya ürün grupları bu madde kapsamında sözle meli olarak üretilir.”

Sözle meli üretimde irade serbestisi esastır. Bu saptamadan sonra Bakanlık tarafından belirlenen ürün ve ürün gruplarına ihtiyaç halinde çe itli gerekçelerle zorunlu sözle meli üretimin dayatılması, temel olması gereken irade serbestisi ilkesine aykırıdır.

Maddede yer alan “tarımsal üretimin iç veya dı talebe uygun olarak ayarlanması” hükmü çok önemli olup, bu belirlemenin ne zaman ve hangi artlar öncelenerek yapılaca ı belirsizdir.

Bu nedenlerle Yönetmeli in Genel esaslar ba lık 5.maddesinin 1.fıkrasında yer alan **“...Ancak salgın hastalıklar, tarım ürünleri ticaretinde ya anan geli meler kar ısında arz güvenli inin sa lanması, tarımsal üretimin iç veya dı talebe uygun olarak ayarlanması veya bitki ve hayvan sa lı mın korunması amacıyla, ihtiyaç halinde Bakanlık tarafından belirlenen ürün veya ürün grupları bu madde kapsamında sözle meli olarak üretilir.” ifadelerinin iptalini talep ediyoruz.**

c-Yönetmeli in “Genel esaslar” ba lıklı 5.maddesinin 2.fıkrasına göre; Bakanlık sözle meli üretimi kayıt altına almak için sözle meli üretim yönetim sistemini kurar ve i letir.

Bu sistemin ÇKS gibi belirli kurumlarla payla ılma ya da kamuya açık olup olmama durumu belirsizdir. Yönetmelikte bu duruma açıklık getirilmelidir.

d-Yönetmeli in “Genel esaslar” ba lıklı 5.maddesinin 6.fıkrasına göre; Tarımsal üretim sözle mesine tabi ürünlere veya üretim varlıklarına sigorta yaptırılması zorunludur. Tarım sigortalarının kapsamı ve artlarına dair esaslar tarımsal üretim sözle mesinde düzenlenir. Halen Tarım Sigortaları Havuzu (TARS M)’na kayıtlı çiftçi/üretici oranı oldukça dü üktür. Primlerin yüksekli i nedeniyle yeterli ba vurunun olmadı ı günümüzde zorunlu sigortaya yönelik somut desteklerin de açıklanması ve verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, sigorta ana riskleri kapsam dı ı bırakıyor ise bu zorunluluk devam edecek midir? Örne in pamukta ya mur teminat kapsamında de ildir. Bir de sigorta poliçe ekranları sürekli açık de ildir. Sözle menin imza altına alındı ı tarihte poliçe yaratılamıyor ise süreç nasıl takip edilecektir?

e-Yönetmeli in “Genel esaslar” ba lıklı 5. maddesinin 7. fıkrasına göre; Üretim sürecinde alıcı tarafından görevlendirilen ki ilerce verilen teknik destek kapsamındaki hizmetlerin maliyeti alıcı

tarafından kar ılanır, hiçbir ekilde üreticiye yansıtılamaz.

Yürürlükten kaldırılan önceki Yönetmelikte 5. maddenin ç) bendinde öyle bir hüküm vardı: “8/9/2006 tarihli ve 26283 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan "Tarımsal Yayım ve Danı manlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik" çerçevesinde sertifikalandırılmı ve alıcı tarafından tayin edilmi olan ki iler ve ya alıcının, üretim yerlerini üretimin her safhasında kontrol yetkisinin bulundu unun,”

Dava konusu yeni **Yönetmelikte teknik destek içe i belirsizdir**. Yönetmelikte teknik destek kavramının içeri i belirlenmelidir. **Aksi durumda monokültür, toprak ve suların kirlenmesi, çiftçi sa lı ı ve güvenli i vb. riskler olu abilir**. Ayrıca alıcı tarafından görevlendirilen ki iler **uzmanlıklarına dair belirleme de mevcut de ildir**. Sözle me konusu üretim türüne göre **Ziraat Mühendisi, Ziraat Teknikeri, Su Ürünleri Mühendisi, Veteriner vb meslek tanımları yapılarak belirlenmelidir**.

f-Yönetmeli in “Genel esaslar” ba lıklı 5. maddesinin 8. fıkrasına göre; Alıcı tarafından üreticiye teslim edilen girdiler temin edildi i güne ait fiyat ile avans olarak kabul edilir. Üretici söz konusu fiyattan girdiyi kabul edip etmemekte serbesttir.

Üreticiler destekleme yetersizlikleri nedeniyle yaygın olarak finansman güçlü ü içinde olduklarından ve kredi borçları bulundu undan girdi finansman güçlü ü çekmekte ve kredi kurulu ları dı nda tüccar, kabızımal ve aracılarda zımni sözleşmeler yaparak üretim yapabilmektedirler. Bütüncül bir de erlendirme yapıldı nda çiftçilerin finansal sorunlarının destekleme ve sübvansiyonlarla sa lanması yerine kredibiliteleri olmadı ndan kredi kurulu larına yönlendirilmelerinin olanaklarında kalmaması nedeniyle serbest ve acımasız piyasa aktörleri ile yapılan gayri resmi sözleşmelere resmiyet kazandırılması ekinde vuku bulan sözleşmeli üretim yakla ımının tarımsal üretimde ya anan finansal sıkı ıklı ın gizlenmesinden ba ka bir i levi olmayaca ı yakın bir gelecekte çiftçi varlıklarının el de i tirerek tarımsal üretimin daha çok küresel sistemin yönetiminde sermaye irketlerinin eline geçerek gıda e emenli inin kaybedilece i görülebilir.

g-Yönetmeli in “Genel esaslar” ba lıklı 5. maddesinin 12. fıkrasına göre; Tarımsal amaçlı örgütler yetkilendirilmeleri halinde üyeleri veya ortakları adına sözleşmeye taraf olabilir. Sözleşmeye sonradan dâhil olan üye veya ortaklar, sözleşmenin tüm artlarına uymakla yükümlü olup sözleşme ekinde yer alan üye veya ortak listesine eklenir.

Düzenleme daha açık olmalı, örne in Tarım Kredi Kooperatifi üreticinin üyesi i durumunda sözleşmeye taraf olabilecek mi sorusunun yanıtını içermelidir.

5-)Yönetmelikte “Bakanlı ın görevleri” ba lıklı 6. maddenin ç) bendine göre; Bakanlık, Tarımsal üretim planlaması ve arz güvenli i kapsamında sözleşmeli üretimin yaygınla tırılması ve özendirilmesi için gerekli tedbirleri alır.

Yönetmelik ile genel esaslar yanında özel durumlar da belirlenmelidir. Örne in; planlama hangi dönemde hangi artlar dikkate alınarak hangi ürün için ne zaman yapılacaktır? Sözleşme ekim dikim öncesi imzalanaca ına göre sezon içinde meydana gelen arz talep de i imlerinde nasıl bir yol izlenecektir. Örne in bakanlık fiyat kontrolü için ithalat yolunu tercih ediyor. Böyle bir tasarrufa gidilmesi halinde sözleşmenin akıbeti ne olacaktır?

6-)Yönetmelikte “Tarımsal üretim sözleşmesi baki 8. maddenin 4. fıkrasına göre; Sözleşmelerde; taraflara, ürüne, üretim yerine, üretim miktarına, üretim yöntem ve koşullarına, ürünün teslimine, fiyatına, fiyat belirleme ve güncelleme usullerine, aynı ve nakdi avansa, mücbir sebeplerin tespiti ve uygulanmasına ilişkin bilgiler ile taraflarca belirlenecek özel hükümlere yer verilir.

Güncelde sözleşmelerin büyük çoğunluğunda fiyat bilgisi doğru olarak yazılmamaktadır. Kimi zaman fiyat düşüğü olarak belirtilmekte aradaki fark elden ödenebilmektedir. Firma fiyatları kendi kriterlerine göre çeşitlendirebilmektedir. Üretici firma karısında güçlü pozisyonda değildir. Üretici fiyatının piyasa ortalamasının altında kaldığı durumlarda üreticinin hakları nasıl savunulacaktır? Aynı haklar alıcı için de geçerlidir. Belirlenen fiyat piyasa fiyatının çok üzerinde kalırsa süreç nasıl ilerleyecektir? Yönetmeliğin bu sorulara yanıt verecek şekilde düzenlenmesi gerekirdi.

7-)Yönetmeliğin “Sözleşmeli hayvansal üretime ilişkin özel hükümler” baki 10. maddesinin 5.fıkrasına göre; ESK’nın taraf olduğu sözleşmelerde sözleşme süresi ESK tarafından belirlenir.

Hayvansal ürünlerde planlama dahilinde sözleşmeler yapılacağı anlaşılmaktadır. Sözleşme imzalanan üreticinin işletmesinde hastalık oluşması durumunda (örneğin ap) sözleşme kapsamında teslim edilmesi gereken ürünün teslim edilmemesi durumunda zarar nasıl ve kimden tazmin edilecektir? Oluşan arz açığı nasıl kapanacaktır. Hastalıklı ürünlerin kontrol ve imha süreçleri nasıl ilerleyecektir. Üreticinin işletmeyi boşaltması ve işletmenin karantina süreçleri dikkate alındığından yeni yatırım ve bakım maliyetleri kimin rücu edecektir? Ya da örneğin kuş gribi gibi küresel salgınlar oluşması halinde nasıl bir süreç ilerleyecek sözleşme detayları ile belirtilmelidir. Yönetmeliğin bu sorulara yanıt verecek şekilde düzenlenmesi gerekirdi.

8-)Yönetmeliğin “Sözleşme den cayma ve sözleşmenin feshi” baki 13. maddesinin 2. fıkrasına göre; Tarımsal üretim sözleşmelerinde belirtilen mücbir sebepler haricinde sözleşme kapsamında üretilen ürünün alımından veya satımından vazgeçen üretici ya da alıcılar için sözleşme ceza koşulu belirlenir. Ceza koşulu, alımından ya da satımından kaçınılan ürün miktarının sözleşmedeki bedelinin yüzde yirmisinden az ve yüzde *ellisinden* fazla olamaz. ESK’nın taraf olduğu sözleşmelerde üretici için ceza koşulu bu fıkrada yer alan alt sınırdan daha az olarak belirlenebilir veya ceza koşuluna yer verilmeyebilir.

Yönetmelikteki bu oranlar üreticiyi mağdur edecek oranlardır. Ayrıca ürünün bakımı sırasında firmanın zorunlu tuttuğu yöntemlerin kullanımına üretici itiraz edecek olursa (örneğin kimyasal gübre ve zehir kullanımını istememek v.b. alıcı firma kalite ve verim kaybı mazereti ile üreticinin haklarını ihlal edebilir mi? Yönetmeliğin bu sorulara yanıt verecek şekilde düzenlenmesi gerekirdi.

Yönetmeliğin “Sözleşmeli domates pancarı ve tütün üretimine ilişkin hükümler” baki 12. maddesinin 1. fıkrasında domates pancarı, 2. fıkrasında tütün üretimindeki sözleşmeli üretimler Yönetmelik kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Önceden TFA çiftçilerle sözleşmeli üretim yapıyordu ve münavebeyi (nöbetleşme) yaygınlaştırmaya gibi özellikleri nedeniyle bu sistem olumlu olarak kabul edilmekte idi. Ancak özelleştirmeler sonrası çoktandır sözleşmeli tarım nerede ise tamamen şirketler lehine çalışıyor, çiftçiye hiçbir seçim hakkı bırakmayan, ekolojiye duyman, endüstriyel tarımı güçlendiren, çiftçiyi adeta köle durumuna indirgeyen bir uygulama olmuştur. Güçlü şirketler sözleşmeye uymayabilmektedir. Örneğin

piyasada fiyatlar dü tü ünde domatesi zamanında almayarak çiftçiyi sözleşme menin altında fiyatlarla ürün vermeye zorlamaktadırlar. Ürünü küflenme ve de ersiz hale gelme tehlikesi içinde olan çiftçi dü ük fiyatla satmaya razı olmaktadır. Piyasa fiyatları sözleşme fiyatından yüksek oldu unda ise irket ürününün en azından bir kısmını irketten kaçırmak isteyen çiftçiye sözleşme meyî dayatarak istedi i sonuca ula abilmektedir. Tütünde sözleşme meli üretim Tütün Kanunu ile epeydir zorunlu hale getirilmi tir. Tütün irketleri istedikleri fiyatı çiftçiye dayatabilmektedir. Zorunlu sözleşme meli üretim sistemi irketlere tam bir hegemonya sa layacaktır.

Bu ba lamda eker pancarı ve tütün için yapılacak sözleşme meler de Yönetmelik kapsamına alınmalı ve tip sözleşme meler yönetmelik ekinde yayınlanmalıdır.

9-) Sonuç olarak; Yönetmeli in getirdi i düzenlemeler belirsiz olmamalıdır. Bahsi geçen sözleşme meler büyük oranda tarımsal finansmanda kullanılacaktır. Bu süreçlerin nasıl i leyece i kimler tarafından ve nasıl denetlenecektir?

Üreticinin bahsi geçen sözleşme kar ılı ı borçlanması durumunda ödemeler finansman sa layan kuruma yapılacaktır. Üreticinin gecikme, sorunlu hale dü en kredi bakiyesi olması halinde yatan bedelin üzerinde banka tasarrufu olacak mıdır? Maa larda oldu u gibi ürün bedelleri üzerinde de belirli bir oranda tutara tedbir konulması sa lıklı olacaktır.

Sözleşme meli üretim yapan firma (alıcı) yöreye ya da üretim kapasitesine göre ürün alım bedeli ya da alım artlarında farklılık yapma hakkında sahip midir? Yoksa büyük üreticiye yüksek fiyat ya da belirli yörelerde yüksek fiyat uygulaması ya da bunun tam tersi gibi ürünlere ait sözleşme melerde firma bazında yeknesaklık aranacak mıdır?

Sözleşme meli üretim yaptıracak firmalar için belirli yöre ya da üreticilerde kümelenmeler olması halinde ya da rekabet ko ullarının ortadan kalkaca ı durumlarda süreç nasıl i leyecektir? Örne in süt fabrikası sözleşme meli üretim ile süt alacak, yörede 50 ba lık 10 üretici ile sözleşme imzalamak yerine 500 ba lık 2 i letme ile sözleşme imzalama yoluna gidebilir. Ya da kendisi de üretim yapan ancak süt de toplayan bir üretici ile sözleşme imzalayabilir. **Bu durumda küçük üreticiler akı dı ı kalacaklardır.** Ya da sütü toplayıp satı yapan ki i sözleşme kapsamında aldı ı tüm ürünü satabilecek midir yoksa sözleşme menin konusu sadece üretime konu olan nihai ürün mü olacaktır?

Bu ba lamda, **Yönetmeli in eksik düzenleme içerd i açık olup yeniden düzenlenmesi bir gerekliliktir.**

10-) 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisli i Hakkında Kanununun 2. maddesine göre Ziraat yüksek mühendisleri mesleki i tıgal veya ihtisas sahaları dahilinde olmak üzere ara tırma, ıslah, yeti tirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, ziraat alet ve makinaları, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre, nebat tahlilleri, teknoloji, zootekni, zirai ekonomi gibi bilimum zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmaya, lisans aldıkları veya ihtisas yaptıkları sahalara ait ke if, plan ve projeleri hazırlamaya ve tatbik etmeye, bütün bu sahalarda gerekli kontrol, muayane, ekspertiz, ehli vukuf i lerini görmeye, raporlar tanzim etmeye, zirai danı ma büroları ve laboratuvarları açmaya, hususi müessese ve i letmeler kurmaya ve idare etmeye veya bunların mesul müdürlü ünü ifaya salahi yetlidirler.

Gene Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine li kin Tüzük'ün 5.maddesine göre Tarım ürünlerinin yeti tirilmesi, hasadı, i lenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması a amalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda te his, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama

ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümigasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatörleri üreten, ithal ve ihraç eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtım faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalışırlar.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, toplanması, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihracı, taşıması ve depolanması sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerince yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalışırlar.

Yukarıdaki fıkralarda geçen ilaç ve preparatların üretimi, ithali, pazarlanması ve bunların bitkilere uygulanmaları amacıyla ruhsatlandırma ve denetim işleri ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

HUKUK NEDENLER : Anayasa, YUK, 7472 Sayılı Kanun, Tarım Kanunu, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Yönetmelikler, ilgili tüm mevzuat.

SONUÇ : Yukarıdaki gerekçelerle; Anayasaya aykırı olan **Tarım Kanununun 13.maddesinin** iptali için dosyanın itirazın Anayasa Mahkemesine gönderilmesine, Anayasaya ve dayanak kanuna aykırı olarak eksik düzenleme içeren **Yönetmeliğin tümü hakkında Yürütmenin Durdurulmasına ve sonrasında iptaline;**

Bu talep kabul edilmediği takdirde; “Tanımlar ve kısaltmalar” başlıklı 4. Maddesinin 1.fıkrası (a) bendinde “Alıcı”, (m) bendinde “Proje”, (ü) bendinde “Tarımsal amaçlı örgüt”, (v) bendinde “Üretici; Genel esaslar başlıklı 5.maddesinin 1.fıkrasında yer alan “...Ancak salgın hastalıklar, tarım ürünleri ticaretinde yaşanan gelişmeler kapsamında arz güvenliğini sağlamak, tarımsal üretimin iç veya dış talebe uygun olarak ayarlanması veya bitki ve hayvan sağlığının korunması amacıyla, ihtiyaç halinde Bakanlık tarafından belirlenen ürün veya ürün grupları bu madde kapsamında sözleşme olarak üretilir.” hükmü ile 2.,3.,6.,7.,8. ve 12.fıkralarının; 12. maddesinin 1. ve 2. fıkrasının; 13. maddesinin 2. fıkrasının Yürütmenin Durdurulmasına ve sonrasında iptaline;

Yargılama giderleri ve vekalet ücretinin davalı tarafa yükletilmesine; karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederim. 14/11/2023

Av. Zühal S RKEC O LU DÖNMEZ
Davacı ODA Vekili